

El primer vol

Els dies 7 i 8 de desembre de 1913, una gentada s'aplegà a Sant Pol (Sant Feliu de Guíxols - Castell d'Aro) per veure volar un avió. A les tres en punt del primer dia es va poder contemplar el primer vol. Un trajecte magnífic de cinc minuts que captivà tothom per la precisió dels moviments.

Text > ÀNGEL JIMÉNEZ I NAVARRO, historiador

Per enquadrar l'esdeveniment en un marc històric més ampli, hem de recordar breument que, en la primera dècada del segle xx, el país estava immers en un segon gran impuls industrial a escala europea, enmig d'una desmesurada allau d'innovacions tecnològiques. Uns avenços tècnics que també arribaren a la indústria de les poblacions sureres, que llavors se sustentaven sobre la base gairebé única de l'exportació de carracs i taps a les regions vinateres d'Europa.

S'havien acomplert gairebé tots els somnis de progrés de la burgesia guixolenc del vuit-cents. La població ganxona, amb més d'onze mil habitants, veia com s'escolava un any acabat en tretze. Els més supersticiosos, alleugerits, respiraven. Res no feia preveure que s'acabava un món, a Europa i a Sant Feliu de Guíxols, quan Agustí Calvet, *Gaziel*, se'n va anar a París. L'esclat de la Guerra Gran «s'apropava sense remor, invisible encara, però inexorable». El tancament de fronteres arrossegaria a la misèria més extrema els treballadors ganxons, que, sense feina, van haver d'emigrar o acollir-se als menjadors assistencials per subsistir.

El conveni per a l'espectacle aeri

Entretant, a tot arreu es feien espectacles aeris, com el del pilot francès Julien Mamet, que volà a Barcelona. Va ser una novetat de l'any 1910 que va despertar un gran interès. Els setmanaris comarcals se'n feren ressò. El mes de novembre de 1913 la premsa local donava la notícia de l'arribada a Sant Feliu del pilot i mecànic francès F. Labatut, company i representant del seu compatriota Lucien Demazel. Hi anava amb la proposta de contractar

el que s'anomenarien unes *Festes de l'Aviació*. L'Ajuntament i els representants de les societats recreatives i polítiques de la població n'acceptaren les

>> Retrat d'estudi de Lucien Demazel amb motiu de les Festes de l'Aviació, el desembre de 1913.

Font: AMSFG. COL·LECCIÓ YOLANDA ALBERTÍ (RICARD MUR).

>> Lucien Demazel davant del seu biplà Suzanne, el 1913.

Font: AMSFG. COL·LECCIÓ L'ABANS. FONS FRANCESC BAGUDANCH (RICARD MUR).

**El públic,
embadalit, va
entrar al camp.
Tothom volia veure
i tocar aquell
ocellot volador
que en poc més
d'una hora s'havia
traslladat de
Barcelona a Sant
Feliu.**

condicions i redactaren un contracte que van firmar l'alcalde (el federal Narcís Duran i Juera) i el representant de l'aviador. La caixa del comú hi aportaria, a la bestreta, mil pessetes.

Es tractava d'organitzar una exhibició aèria que tindria lloc els dies 7 i 8 del mes de desembre (diumenge i dilluns, festa de la Puríssima) o, en cas que fes mal temps, els dies següents d'aquella setmana. Restava per determinar el lloc exacte de la pista on el pilot verificaria tres vols cada tarda, dos de lluïment (d'*adorno*) i un tercer d'al-

tura, amb el biplà utilitzat a Cartagena en la visita del rei d'Espanya i del president de la República Francesa. L'aeroplà, dissenyat i construït pel mateix Demazel, era de tipus militar, amb un motor de cent cavalls, l'hèlice de dos metres i setanta de llargada que, a mil dues-centes revolucions per minut, aconseguia una velocitat de cent vint quilòmetres per hora. Pesava sis-cents quilos, sense comptar la gasolina i el personal. La perfecció de l'aparell era tan coneguda com la mestria d'un pilot que, malgrat la seva joventut (dinou anys!), tenia l'experiència de professor a escoles d'aviació i de participant en diversos concursos aeris.

El gran camp d'en Riembau, la pista d'aterratge

Finalment, es va indicar el lloc exacte de l'espectacle: el gran camp d'en Riembau, al pla de Sant Pol (abans d'arribar al coll del mateix nom i al puig Pinell), darrere de Can Cornetes, dins del terme municipal de Castell d'Aro. Una esplanada difícil de reconèixer avui, per la construcció que encara s'hi fa. L'indret (carrer de la Selva avall, al camí d'Eroles) era pla i ben comunicat, ran de carretera i a prop del camí Vell de la Vall d'Aro i del baixador del tren. Això era més enllà dels burots i de

la creu de Sant Pol, al trencant de Can Cornetes (cèlebre botiga de queviures, fa pocs anys enderrocada), on s'agafava la dreuera d'anar a l'ermita del Remei.

A l'altra banda de Sant Pol, mirant al mar, entre el camí ral, la riera de Sant Pol i la de Segueró, hi quedaven les hortes i les sínies, els aiguamolls, les dunes i el sorral de la platja, poc urbanitzat.

Amb aquest punt resolt, s'engegà la maquinària publicitària d'una vetllada que presidirien l'alcalde de Sant Feliu i el de Castell d'Aro, llavors Joan Vergel i Cruañas.

En un ambient carregat d'expectació, s'arribà a la tarda del dijous 4 de desembre. Molts veïns curiosos omplien la via del tren, la carretera de Palamós i els corriols de les vores del camp. Els cronistes de l'aplec contenen que, de cop, un noi que era al cim d'una roca molt alta va fer el crit d'alerta, que, al seu torn, n'arrancà un altre de formidable, plaent, que el públic deixà sentir per tota l'esplanada. Al lluny, per la banda de garbí, s'albirà un puntet negre a l'horitzó. Era el *Suzanne* de Demazel, que es dirigia a gran velocitat cap al camp d'en Riembau. Aterrà arran mateix de l'hangar, després de fer una maniobra justa i precisa. El públic, embadalit, va en-

>> Biplà de Demazel durant les Festes de l'Aviació el 7 de desembre de 1913.

Font: AMSFG. COL·LECCIÓ YOLANDA ALBERTÍ (RICARD MUR).

>> Al centre de la comitiva de benvinguda, Demazel (amb el ram) i Aurora Duran (amb vestit blanc).

Font: AMSFG. COL·LECCIÓ YOLANDA ALBERTÍ (RICARD MUR).

Entre el segon i el tercer vol, la comitiva de benvinguda avançà fins al biplà per lliurar a Demazel una preciosa toia de flors naturals lligada amb una cinta de seda amb les quatre barres.

trar al camp. Tothom volia veure i tocar aquell ocellot volador que en poc més d'una hora s'havia traslladat de Barcelona a Sant Feliu.

Si l'entusiasme càlid que es respirava feia preveure l'èxit de la vetllada, també els va fer veure la necessitat de prendre mesures per mantenir l'ordre en un acte al qual assistirien diverses personalitats. Per això, el batlle demanà la presència de la Guàrdia Civil, i publicà un edicte que establia que els menors de deu anys hi havien d'anar acompanyats i que en cap cas no els podien deixar sols. Les persones

que se situessin més enllà de la pista n'haurien de respectar els conreus i les vinyes. La carretera de Palamós havia de quedar lliure de trànsit en tot el trajecte. Finalment, l'alcaldia apel·lava al seny contrastat i a la prudència de la ciutadania.

L'exhibició dels dies 7 i 8 de desembre

L'espectacle en si, actualment, és prou conegut. El diumenge, dia 7, va ser un dia animadíssim que ha passat a la història de la ciutat de Sant Feliu. Al pla de Sant Pol, des de les primeres hores, hi arribaven carros plens de barana a barana, alguns automòbils i trens especials. Les bicicletes i motos feien corrua a la carretera, mentre que un veritable formigueig serpentejava per l'entorn. En total, diuen, s'hi van aplegar unes vuit mil persones. Eren de mal comptar.

D'acord amb el programa, Labatut va explicar el funcionament tècnic, detallat, de l'aeroplà als espectadors més propers. I, a la vista de tothom, el va engegar. Parlava amb tanta convicció que va dissipar qualsevol temença dels oients. Els assegurava que si per alguna causa se'n parava el motor, l'aparell no cauria en picat ni faria capgirells, sinó que planaria suaument.

Les llotges (cent cinquanta?) encerclaven i limitaven el camp. A la de la comitiva de benvinguda destacava Aurora Duran, filla de l'alcalde de Sant Feliu, acompanyada de l'esposa i de la filla del governador civil, Marcial Carballido, junt amb altres noies i senyores de casa bona. Al costat del governador hi havia el president de la Diputació, Agustí Riera, i els alcaldes de Castell d'Aro i Sant Feliu, que ocupaven la llotja presidencial. Però no totes les cadires estaven llogades. La majoria d'espectadors eren fora o més amunt de la pista.

A les tres en punt començà el primer vol. Un vol magnífic de cinc minuts captivà tothom per la precisió dels moviments. L'avió tan aviat pujava amunt, a una altura considerable, com baixava arran de la concurrència, que l'ovacionava.

Després d'un descans breu, el biplà es tornà a aixecar, però aquesta vegada l'aviador anava acompanyat del comerciant ganxó Ramon Bonet. Volaren set minuts per sobre la vall, la ciutat i el mar. Impressionat per la vis-

ta aèria, el senyor Bonet va donar per molt ben gastades les cinquanta pessetes abonades.

El dilluns, festa de la Puríssima i segon dia d'espectacle, un fort vent matiner va amenaçar l'exhibició. Al camp hi havia menys gent que el dia anterior, però a fora, un xic amunt, hi havia la mateixa animació del diumenge. A pesar del temps, el pilot francès s'enlairà. La força del vent hi afegí emoció en posar a prova el coratge i la perícia

del jove aviador, que la superà amb escreix.

Entre el segon i el tercer vol, la comitiva de benvinguda avançà fins al biplà per lliurar a Demazel una preciosa toia de flors naturals lligada amb una cinta de seda amb les quatre barres i la llegenda següent: «A Mr. Lucien Demazel. En record de les Festes d'Aviació. Sant Feliu de Guíxols, 7 i 8 de desembre de 1913». Aurora Duran, filla de l'alcalde de Sant Feliu, li'n va fer entrega.

El fotògraf Ricard Mur, establert a Sant Feliu, en va ser el retratista oficial. Seran les seves imatges les que faran que, una vegada més, recordem l'espectacle aeri de Sant Pol.

>> Detall de la visita de l'aviador a la Taverna del Mar, el 1963.
(Font: AMSFG. COL·LECCIÓ MUNICIPAL D'IMATGES.)

>> Demazel visita la Taverna del Mar durant la celebració del cinquantenari del primer vol sobre Sant Feliu, el 1963, i es retroba amb Aurora Duran. (Font: AMSFG. COL·LECCIÓ MUNICIPAL D'IMATGES.)

Balanç de la vetllada

L'èxit de la festa va ser innegable i la promoció de la ciutat, també. Tot va transcórrer sense cap mena de desordre ni accident. En canvi, pel que fa al tema econòmic, la recaptació no va ser la prevista. Com passa sovint en aquests casos, moltes entrades varen ser gratuïtes, de protocol, i els veïns i visitants coneixedors del terreny van preferir veure l'espectacle des dels marges. Així és que l'Ajuntament hi hagué d'afegir més diners per cobrir-ne les pèrdues.

Ignoro, a hores d'ara, si la casa Pathé de París va filmar (tal com s'havia anunciat) les festes esmentades. El que sí que sabem és que Berga Boada, professor de l'Escola d'Arts i Oficis, ho va dibuixar. I que el fotògraf Ricard Mur, establert a Sant Feliu, va ser-ne el retratista oficial. Seran les seves imatges les que faran que, una vegada més, recordem l'espectacle aeri de Sant Pol.

Va ser l'enyorat Emili Massanas qui ens va fer descobrir i valorar, fa molts anys, les fotografies de Mur, el fotògraf guixolenc que va saber fixar o captar moments d'una Costa Brava just abans del turisme de masses i de l'especulació del sòl. Veritablement, com ell deia, la fotografia va captar l'ambient d'aquella festa d'aviació de 1913, i ha esdevingut testimoni d'un temps passat que ens cal conèixer.

Vuit mesos després, l'aviador i el giny fruit de la innovació tecnològica del seu temps, admirats per tants curiosos a Sant Pol, van formar part d'una novíssima arma de guerra i de mort.